

Uitvoeringsagenda Actieplan Boerenlandvogels

Contents

1. Inleiding	2
2. Organisatie van de uitvoering	3
3. Prioriteiten per actiepunt.....	4
3.1 Inrichtingsmaatregelen	4
3.2 Beheer	6
3.3 Monitoring.....	7
3.4 Predatie/kuikenoverleving	9
3.5 Communicatie	10
3.6 Kennis & educatie.....	10
3.7 Vrijwilligers	11
3.8 Inzet provinciegronden	11
4. Financiering	13
Bijlage 1: Bestedingen t/m 2021	15
Bijlage 2: Overzicht coördinatieteams	16
Bijlage 3: Projectstructuur	17
Bijlage 4. Overzicht voortgang Actieplan Boerenlandvogels	18

1. Inleiding en context

In 2019 is het Actieplan Boerenlandvogels opgesteld. Inmiddels is een deel van de voorgenomen plannen/maatregelen gerealiseerd. In de periode 2019-2021 heeft de provincie – aanvullend op bestaande investeringen in natuurgebieden en agrarisch natuurbeheer – geïnvesteerd in concrete maatregelen in Zuid-Holland gericht op het verbeteren van de leefomgeving voor weide- en akkervogels inclusief het verhogen van de kuikenoverleving. Denk hierbij aan de aanleg van plasdraszones, meer kruidenrijk grasland en het lastiger maken voor roofdieren om eieren en/of kuikens te roven van weidevogels. Ook zijn verschillende onderzoeken gedaan en er is geld vrijgemaakt voor vrijwilligers en monitoring. Maar we zijn er nog niet; nog steeds is er in de Provincie Zuid-Holland een dalende trend in aantallen boerenlandvogels.

Ondertussen heeft de tijd niet stil gestaan. Er is meer aandacht voor de afname van biodiversiteit in het algemeen en in het landelijk gebied liggen veel andere uitdagingen, zoals op het vlak van stikstof, waterkwaliteit, klimaatverandering en bodemdaling. De afname van weide- en akkervogels en de acties die genomen moeten worden om het tij te keren zijn dus deel van een groter geheel. Deze uitvoeringsagenda moet ook in die context gezien worden.

Deze uitvoeringsagenda heeft als doel om de prioriteiten voor de komende jaren concreet te maken, op basis van de voortgang tot nu toe. Er is gekozen voor een aanpak langs twee hoofdsporen:

- Beschrijven van de voorgenomen concrete activiteiten voor 2023 en 2024
- Parallel hieraan voorsorteren op het onderbrengen van de ambities voor boerenlandvogels binnen het Zuid-Hollands Programma Landelijk Gebied (ZH-PLG). Met deze aanpak wordt een lange-termijn-plan voor het landelijk gebied uitgewerkt om de doelen op het gebied van natuurherstel, water en klimaat te halen inclusief een duurzaam toekomstperspectief voor de landbouw. Veel van de ambities die in het oorspronkelijke Actieplan Boerenlandvogels beschreven staan, sluiten goed aan op de ambities die in het kader van het NPLG vorm krijgen. Ook de uitgangspunten van het Aanvalsplan Grutto krijgen hierin vorm. In de uitvoeringsagenda wordt de uitvoering van het Aanvalsplan dan ook integraal meegenomen onder relevante actiepunten. Omdat de invulling en inrichting van het ZH-PLG op dit moment in ontwikkeling is, kan het zijn dat sommige acties anders worden belegd dan nu in de uitvoeringsagenda is opgenomen. Hierover wordt dan teruggekoppeld door de projectleider aan het kernteam.

In aanvulling op bovenstaande sluiten we zo goed mogelijk aan op andere trajecten zoals de veenweidestrategie en agenda natuurinclusief.

Deze uitvoeringsagenda met organisatiestructuur maakt concreet wie wat oppakt, inclusief de aansturing en het bewaken van de voortgang. De uitvoeringsagenda biedt houvast maar is in essentie een levend document, dat we periodiek aanpassen aan hand van de voortgang (monitoring) en actualiteit.

In deze uitvoeringsagenda is opgenomen wat er minimaal nodig is voor het behalen van de doelen uit het actieplan. De tussentijdse evaluatie wordt in 2023 uitgevoerd. Een doel van de evaluatie is om inzicht te geven in mogelijk aanvullende maatregelen. Zo nodig wordt deze uitvoeringsagenda daar weer op aangepast.

2. Organisatie van de uitvoering

De provincie Zuid-Holland is als overkoepelend bestuursorgaan eindverantwoordelijk voor een succesvolle uitvoering van het Actieplan en voert om die reden de regie. Hieronder staat beschreven wie het eerste aanspreekpunt is vanuit de provincie, en hoe de organisatie en communicatie samen met de partners vorm krijgt (zie ook bijlage 4). Uitgangspunten hierbij zijn transparantie en voldoende beschikbaarheid van kennis en capaciteit bij alle partners.

Projectleiding

De provinciale projectleider houdt zicht op de voortgang van het actieplan door het overzicht te houden over het werk van de coördinatieteams, stuurt op doelrealisatie, vraagt aanvullende informatie of geeft verdere opdrachten zowel aan de trekkers van de diverse onderdelen als aan (in te huren) derden. De projectleider koppelt het werk van de coördinatieteams terug naar het kernteam en het bestuurlijk overleg.

Uitvoering

Voor elk actiepunt zijn in deze uitvoeringsagenda acties opgenomen. Voor elk van deze acties is er een trekker vanuit de provincie en een aanspreekpunt (teamleden) vanuit de kernteampartners die samenkomen in een coördinatieteam. Het teamlid is aanspreekpunt voor de acties en voert deze niet noodzakelijk zelf uit. Een overzicht van de huidige coördinatieteams en projectleider staan in bijlage 2, omdat deze kunnen veranderen tijdens de looptijd van de uitvoeringsagenda.

Trekker

- roept de teamleden bijeen voor overleg
- houdt zicht op de voortgang van de actiepunten van het betreffende team
- koppelt voortgang terug naar de projectleider

Teamlid

- zet zich, in samenwerking met andere collega's in voor het realiseren van de actiepunten
- is aanwezig bij overleg over de voortgang en koppelt terug over voortgang van actiepunten aan trekker en teamleden
- denkt actief mee over gesignaleerde uitdagingen en kansen

Kernteam

Het kernteam heeft een adviserende rol richting Bestuurlijk Overleg en projectleider ten aanzien van de uitvoeringsagenda en het Actieplan Boerenlandvogels en komt viermaal per jaar bijeen. Het is in feite het ambtelijk voorportaal van het bestuurlijk overleg. Voorstellen vanuit de coördinatieteams kunnen worden voorgelegd aan kernteamleden voor advies. Leden van het kernteam kunnen ook trekker of deelnemer zijn van een coördinatieteam.

Bestuurlijk overleg

Het bestuurlijk overleg, met bestuurlijke vertegenwoordiging vanuit de kernteampartners, bewaakt de uitvoering van het actieplan op hoofdlijnen, zorgt waar nodig voor bijsturing en bespreekt bestuurlijke of beleidsmatige knelpunten. Het bestuurlijk overleg vindt in principe een keer per jaar plaats. De projectleider, in samenspraak met het kernteam, initieert het bestuurlijk overleg (namens de gedeputeerde Natuur als eindverantwoordelijke), doet voorstellen en zorgt voor de voorbereiding.

3. Prioriteiten per actiepun

Centrale doel

Het centrale doel van het actieplan is om de neerwaartse trend van boerenlandvogels om te buigen in groei, waarbij er van de grutto in 2027 meer broedparen aanwezig zijn dan de 5250 die er in de 2013-2015 aanwezig waren¹. Om dit doel te halen staan in het Actieplan verschillende prestaties benoemd. Deze prestaties dragen bij aan het algemene doel. Om de prestaties te realiseren, zijn in deze uitvoeringsagenda acties geformuleerd. Het algemene doel en de prestaties zijn te vinden in bijlage 4.

Voor elk onderdeel van het actieplan is een korte samenvatting van de voortgang tot nu toe opgenomen met daaronder het voorstel voor de prioriteiten voor 2023 en 2024. Voor elk onderdeel werkt een coördinatieteam, met een aantal vertegenwoordigers vanuit de partnerorganisaties aan concrete plannen en acties, zodat deze optimaal worden opgepakt en uitgevoerd. De projectleider voert de dagelijkse regie over de samenhang en de voortgang.

3.1 Inrichtingsmaatregelen

Doel 2027:

- Kwaliteit versterken van weidevogelgebieden in het NNN (zie ook onder concrete prestaties)
- Kwaliteit versterken van weidevogelgebieden in agrarisch gebied, met een focus op vernatting (plas-dras) in het voorjaar en een groter voedselaanbod (b.v. kruidenrijk grasland).

Concrete prestaties:

- Er ligt minimaal 18.000 ha agrarisch akker- en weidevogelbeheer (2.000 ha meer ANLb dan in 2018).
- Het oppervlak 'nat biotoop' is minimaal verviervoudigd (door greppel plas-dras & hoger peil, zowel in natuurgebied als agrarisch gebied)
- Er is minimaal 4.000 ha *optimaal ingericht en beheerd* weidevogelland in natuurgebied (beheertype vochtig weidevogelgrasland) met een optimaal voorjaarspeil en een kruidenrijke vegetatie.
- Minimaal 500 ha met extra maatregelen voor de Kievit

Voortgang

In de periode 2019-2021 is er op basis van het Actieplan ruim € 4 miljoen geïnvesteerd in concrete inrichtingsmaatregelen in zowel het agrarisch gebied als natuurgebieden in Zuid-Holland. Om met meer concrete inzichten te komen over wat er in een gebied (nog) nodig is, werken we via de volgende gebiedsgerichte aanpak.

Aanpak

We brengen voor elk van de vijf deelgebieden uit het Actieplan in kaart wat er al aan inrichtings- en beheermaatregelen is gerealiseerd, wat de kwaliteit is van het huidige weidevogelland in natuurgebied, welke actuele ontwikkelingen invloed hebben op de populatie boerenlandvogels en welke aanvullende maatregelen nog nodig zijn.

Deelgebieden op een rij:

- de "Noordrand": de gebieden rond Leiden, Alphen, Bodegraven en Gouda;
- Midden-Delfland;
- Krimpenerwaard en het Zuid-Hollandse deel van de Lopikerwaard;
- Alblasserwaard
- Zuid-Hollandse eilanden

¹ Hoewel de doelstelling in gruttotermen is geformuleerd, willen provincie en partners met dit actieplan nadrukkelijk een bijdrage leveren aan verbeteringen van soorten die tot andere ecologische groepen behoren, zoals Kievit, scholekster, patrijs en zangvogels.

Het coördinatieteam inrichtingsmaatregelen zorgt dat voor elk van deze vijf gebieden uiterlijk op 1 juni 2023 een inventarisatie van gerealiseerde en aanvullende maatregelen gereed is. Dit wordt vastgelegd in een bijgewerkte versie van het gebiedsplan. Op basis van deze analyse, worden de middelen voor inrichting meer doelgericht ingezet.

In algemene zin (dus voor heel Zuid-Holland) houden we de volgende prioriteiten voor 2023 en 2024 aan. Deze zullen nader worden uitgewerkt in de hierboven genoemde (bijgewerkte) gebiedsplannen:

Prioriteiten 2023

- Voorbereidingen treffen voor het inrichten van kansrijke gebieden in het kader van het Aanvalsplan Grutto. Denk aan inwinnen van ecologisch advies, maken van beheerafspraken, uitwerken van concrete verdienmodellen etc. Dit heeft specifiek betrekking op de gebieden die in beeld zijn vanuit het Aanvalsplan Grutto: Alblasserwaard, Krimpenerwaard, Midden-Delfland, Kaag, Nieuwkoop.
- Contact leggen met het betreffende waterschap of de betreffende waterschappen zodat concrete afspraken gemaakt kunnen worden t.a.v. peilbeheer, plas-dras en waterkwaliteit, met een prioriteit voor de gebieden die overlappen tussen het Actieplan en het Aanvalsplan Grutto.
- Provincie Zuid-Holland werkt een beschrijving uit van de inrichtingsmaatregelen die nodig zijn voor de kievit, inclusief kansrijke gebieden om daarmee aan slag te gaan. Deze beschrijving wordt meegenomen in de gesprekken met collectieven en TBO's en binnen de openstelling van de subsidieregeling Groen / paragraaf 2.16 wordt het indienen van projectvoorstellen t.b.v. de kievit gestimuleerd.
- Jaarlijkse openstelling van de subsidieregeling Groen / paragraaf 2.16 ten behoeve van boerenlandvogels (in juni). In de gebiedsplannen wordt zo duidelijk mogelijk beschreven waar aanvullende investeringen nodig zijn, zodat daar tijdens de openstellingsperiode gericht aanvragen voor gedaan kunnen worden. Hierdoor kan ook het gedeelte worden aangepakt van de 4.000 hectare weidevogelgrasland in natuurgebied dat nu nog niet optimaal is ingericht.
- Verkennen van 'win-win situaties' m.b.t. maatregelen die worden ontwikkeld en genomen in het kader van de veenweidestrategie (zoals waterinfiltratiesystemen). Dit is met name interessant voor Krimpenerwaard, Alblasserwaard en Nieuwkoop.
- In 2020 en 2021 is er door PZH subsidie verstrekt voor het in- en doorzaaien van tientallen ha's kruidenrijk grasland. Het voornemen is om het effect te evalueren in 2023 en te bepalen of dit doorgezet wordt.

Prioriteiten 2024

- Start realisatie van minimaal 1 van de beoogde Zuid-Hollandse gebieden in het kader van het Aanvalsplan Grutto
- Openstelling van de subsidieregeling Groen / paragraaf 2.16 ten behoeve van boerenlandvogels (in juni). Ook dit jaar weer op basis van het aangescherpte gebiedsplan (update 1e kwartaal 2024 in samenwerking met agrarische collectieven en terreinbeherende organisaties)
- Extra aandacht voor maatregelen t.b.v. de kievit in openstelling subsidieregeling Groen / paragraaf 2.16

3.2 Beheer

Doelstelling: Inclusief natuur- en provinciale gronden wordt er toegewerkt naar een oppervlakte van ruim 22.000 ha weidevogelbeheer, waarvan minimaal 9.000 ha kwalitatief goed 'kuikenland'.

De volgende concrete prestaties zijn opgenomen in het actieplan:

- Het oppervlak met een uitgestelde maaidatum of extensieve beweiding is minimaal 5.000 ha in 2027 en de kwaliteit van deze hectares voor weidevogels is verbeterd.
- Zwaar beheer is uitgebreid voor meer kruiden en insectenrijkdom.
- Een deel van het bovengenoemde beheer is gesitueerd aansluitend op weidevogelreservaten.
- Er is extra beheer gesitueerd op vogelrijke 'witte vlekken' binnen bestaande mozaïeken en (goed beargumenteerd) op vogelrijke plekken buiten de huidige begrenzing
- De samenwerking tussen alle gebiedspartijen die relevant zijn voor een goed weide- en akkervogelbeheer is verbeterd. Dat geldt – meer specifiek – ook voor de afstemming van beheer tussen agrarische collectieven en terreinbeheerders.

In 2023 start het nieuwe ANLb. Het provinciale Natuurbeheerplan met daarin wijzigingen t.o.v. ANLb periode 2016-2022 is 21 juni 2022 vastgesteld door de Provincie Zuid-Holland. Eind 2022 kunnen collectieven een nieuwe subsidieaanvraag indienen voor de periode 2023-2028. De ambitie is om hierin een substantiële uitbreiding mogelijk te maken, waarbij extra prioriteit wordt gegeven aan zwaar beheer zoals plasdras. Ook wordt een beperking voorgeschreven voor de bemesting op percelen met een rustperiode.²

Voor het Aanvalsplan Grutto is in 2022 een eerste bedrag beschikbaar voor zwaarder beheer in kansgebieden in de Alblasserwaard en Krimpenerwaard. In 2022 is gewerkt aan de voorbereiding van beheerjaar 2023. Hierbij zal inzet via middelen uit het Aanvalsplan grutto worden opgeschaald naar Midden-Delfland en het gebied in de Krimpenerwaard wordt uitgebreid. Ook wordt er gewerkt aan verdienmodellen voor de boer die ervoor moeten zorgen dat het Aanvalsplan Grutto meer is dan verzwaring van het ANLb.

In tegenstelling tot wat er in het Actieplan staat, leggen we de prioriteit bij kansrijke gebieden en dus minder bij de 'witte vlekken' zoals benoemd in het Actieplan.

Prioriteiten 2023:

- Inzet op extra ANLb waarvoor eind 2022 nieuwe gebiedsaanvragen door de collectieven worden opgesteld. Dit gebeurt door middel van een aantal aanpassingen in het Natuurbeheerplan m.b.t. onder andere bemestingseisen, aandeel plas-dras en aandeel zwaar beheer.³
- Aanvullende inzet op overgangsbeheer van weidevogelgebieden in natuurreservaten, in ieder geval in de Krimpenerwaard (in samenwerking met Het Zuid-Hollands Landschap). De manier van financiering wordt in overleg gezien.
- Verbeteren van communicatie tussen TBO's en collectieven over beheer (TBO's / collectieven).

Prioriteiten 2024

- Nieuwe openstelling ANLb om extra beheermaatregelen uit te voeren in 2025
- Voortzetten overgangsbeheer weidevogelgebieden in natuurreservaten, in samenwerking met Het Zuid-Hollands Landschap (regelen via begroting 2024).

² Ondanks dat de collectieven zich inzetten om deze extra ambities waar te maken, is het belangrijk om te benoemen dat er vele (beleids)ontwikkelingen zijn die effect hebben op het landelijk gebied en onzekerheden voor agrariërs met zich meebrengen. Er is ook ruimte nodig voor ruimtelijke ontwikkelingen zoals de woningopgave en de energietransitie. Deze ontwikkelingen hebben mogelijk effect op de realisatie van ambities.

³ <https://www.zuid-holland.nl/politiek-bestuur/bestuur-zh/gedeputeerde-staten/besluiten/besluit/vaststelling-natuurbeheerplan-zuid-holland-2023>

3.3 Monitoring

Doelstelling 2027: De beheer- en beleidsmonitoring zijn verbeterd: er is een goed beeld van aantallen en trends (akker- en weidevogels), van de reproductie (m.n. grutto) en van de effectiviteit van beheer(maatregelen), het laatste mede op basis van gericht onderzoek.

- **Inzicht in de doelrealisatie.**

Het uiteindelijke doel van het actieplan is om de broedparen weidevogels te verhogen. Hieraan is een concreet doel gekoppeld voor de grutto; 5500⁴ broedparen in 2027.

Monitoring omvat zoals hierboven aangegeven twee typen (beheer- en beleidsmonitoring), die met elkaar zijn verweven. Het monitoringsbouwwerk is complex en verschillende partijen spelen er een onmisbare rol in: in de systematiek waaronder ANLb wordt georganiseerd zijn Agrarische Collectieven verplicht beheermonitoring te faciliteren. Daarbij maken zij gebruik van vrijwilligers die in samenspraak met boeren en de coördinator van het collectief een deel van het monitoringswerk uitvoeren. Soms worden onderdelen van de monitoringscyclus echter uitbesteed aan professionals. Professionals zijn meestal ook de uitvoerders van beleidsmonitoring.

Ondanks alle inzet van betrokken partijen blijft het lastig een betrouwbaar beeld over populatie-ontwikkeling in de diverse gebieden te krijgen en dat te koppelen aan oorzaken van voor- of achteruitgang. Dat heeft te maken met de verschillende manieren die er zijn van dataverzameling door verschillende partijen. Zowel op landelijk niveau als op het niveau van de provincie Zuidholland wordt er gewerkt aan het harmoniseren van datastromen en/of het in samenhang presenteren daarvan (via een dashboard dat in ontwikkeling is).

Voor het draagvlak en de betrokkenheid van de samenleving als geheel is de bijdrage van vrijwilligers aan monitoring onmisbaar – los van de grote hoeveelheid werk dat de vrijwilligers verzetten, zowel op het gebied van dataverzameling als op het gebied van praktische nestbescherming.

Onder monitoring worden, zoals gezegd, verschillende manieren van onderzoek verstaan, met als overeenkomst dat er gestandaardiseerd, eventueel volgens een protocol wordt gewerkt. We onderscheiden beheermonitoring en beleidsmonitoring.

- Beheermonitoring door agrarische collectieven is nodig om de toekenning van ANLb-pakketten te sturen en de daarmee gepaard gaande uitgaven te verantwoorden. Beheermonitoring wordt hoofdzakelijk uitgevoerd door vrijwillige weidevogelbeschermers en boeren. Sommige collectieven kiezen ervoor een deel van de monitoringscyclus te laten uitvoeren door professionals.
- Beheermonitoring door terreinbeherende organisaties en particuliere natuurbeheerders vindt plaats om natuurdoelen in de gaten te houden. Dit gebeurt deels door vrijwillige en deels door professionele tellers.
- Beleidsmonitoring wordt uitgevoerd door de provincie die dat uitzet bij professionele bureaus als Van der Goes en Groot of SOVON

Op basis van gesprekken met kernteampartners liggen er voor wat betreft monitoring een aantal behoeften.

- inzicht in de aantalsontwikkeling en broedsucces (kuikenoverleving) van de grutto in Zuid-Holland;
- een verbeterslag in de kwaliteit van monitoring
- meer kennisuitwisseling over het gebruik van drones, voor meer realtime bijsturing van beheer en monitoring
- meer inzicht in de effectiviteit van het actieplan, door een regelmatige terugkoppeling over de voortgang richting doelrealisatie en een evaluatie

⁴ Inmiddels is het grondgebied iets kleiner doordat Vijfheerenlanden is overgegaan naar provincie Utrecht. Toch houden we vast aan het getal van 5500 zoals in het actieplan. In de tussentijdse evaluatie kijken we opnieuw naar de stand van zaken en haalbaarheid.

Inzicht in de voortgang van het actieplan

In het Actieplan zijn concrete prestaties geformuleerd om te komen tot 5500 broedparen in 2027. Het overzicht in bijlage 2 wordt gebruikt om zich te houden op doelrealisatie van prestaties en impact (=broedparen en broedsucces). In 2023 wordt er een evaluatie uitgevoerd om hier meer systematisch naar te kijken om de beschikbare middelen de volgende jaren nóg effectiever in te zetten.

Prioriteiten 2023

- Verdere ontwikkeling van het dashboard door de Groene Motor. Dit dashboard beoogt bij te dragen aan beter inzicht in de doelrealisatie van het actieplan. Dat inzicht wordt verkregen op basis van de beschikbare data. Er wordt daarom gestreefd dat alle beschikbare data van verschillende partijen in het dashboard een plek krijgen (zoals de gegevens van de boerenlandvogelmonitor, terreinbeherende organisaties, vogelwerkgroepen en provinciale meetnetten) en er wordt afgestemd over de situatie waar meerdere 'opdrachtgevers' actief zijn. Het dashboard biedt ook de mogelijkheid om gebiedsoverstijgende inzichten op te doen en uit te wisselen, bijvoorbeeld over aantallen broedparen i.r.t. het beheer. Er wordt verkend hoe belanghebbenden hiervan gebruik kunnen maken, aangezien het dashboard (nog) niet voor iedereen toegankelijk is. Ook wordt er bekeken waar ruimte is voor verbetering van dataverzameling, -invoer, -afstemming of analyse (DGM, PZH, NMZH). Eind 2022 is het dashboard voldoende ontwikkeld om aan kernteampartners te laten zien. Er zal dan een presentatie gegeven worden op basis van een analyse van de data van het dashboard voor kernteampartners aan het einde van het broedseizoen (o.b.v. beschikbaarheid data) (DGM, PZH)
- Parallel aan de ontwikkeling van het dashboard wordt gewerkt aan een landelijk project 'afstemming datastromen'. In nauw contact met andere provincies en met de projectgroep wordt nagedacht over de manier waarop het dashboard vorm krijgt.
- PZH brengt de gegevens van verschillende meetnetten bij elkaar om beter zicht te krijgen op wat er wel en niet beschikbaar is aan gegevens, wat dat zegt en waar eventueel verbetering en/of uitbreiding nodig is. In combinatie met het dashboard zou dit een beeld moeten geven van de voortgang richting doelrealisatie en de terugkoppeling daarover richting partners (PZH)
- PZH doet een voorstel voor de inrichting van en het (laten) uitvoeren van de tussentijdse evaluatie van uitvoering van het Actieplan (PZH). De onder paragraaf 3.1 beschreven aanpak vormt hiervoor een basis.
- De kwaliteit van monitoring in het ANLb (zoals vastgelegd in het Natuurbeheerplan), mede door vrijwilligers, wordt verbeterd. Extra begeleiding van vrijwilligers en collectieven door DGM (zie ook: 1.7 vrijwilligers): mogelijke aanpassing scanprotocol en monitoring door collectieven volgens het SCAN protocol (PZH, BoerenNatuur)
- Inventariseren van de problemen bij de invoer van gegevens door vrijwilligers en het verbeteren van de invoer (DGM / Landschappen NL)
- Doorontwikkeling en verbeterde inzet weidevogeldrones

Prioriteiten 2024:

- Waar nodig, toevoeging meetvlakken in de akkerbouw en bollenteelt en combineren van meetnetgegevens en beheerkaart

3.4 Predatie/kuikenoverleving

Doelstelling: Structureel verhogen kuikenoverleving grutto en patrijs (en andere soorten boerenlandvogels).

Status eind 2022

In 2022 zijn de predatiepreventie- en beheerplannen gereed. Deze plannen voorzien in een afgewogen aanpak van predatorenbeheer in een specifiek gebied. Omdat het broedresultaat (met name het vliegvlug worden van de jongen) momenteel laag is en predatie hiervoor een belangrijke oorzaak is, wordt er waar dat juridisch mogelijk is ingezet op actief predatorenbeheer. De exacte noodzaak en te nemen maatregelen verschillen per gebied en staan beschreven in de predatiepreventie- en beheerplannen. In aanvulling op het actief predatorenbeheer doen we nader onderzoek naar maatregelen die ten behoeve van boerenlandvogels genomen kunnen worden, en doen we aan voorlichting aan grondeigenaren. Op basis daarvan wordt er ingezet op een 4 sporen beleid 1) Het nemen van preventieve maatregelen om gebieden onaantrekkelijk te maken voor predatoren 2) het geven van voorlichting en communicatie over predatie 3) betere monitoring van predatie en 4) actief predatiebeheer.

In 2021 is er een pilot predatieonderzoek uitgevoerd met eDNA onderzoek, veldwaarnemingen en wildcamera's. N.a.v. deze pilot zijn er in 2022 twee onderzoeken uitgevoerd om meer inzicht te krijgen in het broedsucces van weidevogels en specifiek kuikenoverleving.

In aanvulling hierop is er in het *openstellingsbesluit subsidie verbeteren leefgebied grutto en patrijs* ruimte voor aanvragen met anti-predatiemaatregelen.

Prioriteiten 2023

- Afronding en ontsluiten van predatiepreventie- en beheerplannen. Plannen worden openbaar gemaakt via collectieven
- Vervolg van onderzoek kuikenoverleving in de Nesse
- Er wordt onderzocht of een begrotingssubsidie kan worden verstrekt waarmee maatregelen uit de predatiepreventie- en beheerplannen kunnen worden bekostigd (plafond/ planning nader te bepalen). Uitvoering plannen op gebied van monitoring; communicatie en educatie; voorkomen van predatie; actief predatiebeheer. Het budget hiervoor wordt opgenomen in de Voorjaarsnota 2023. De uitvoer van maatregelen zal dan plaatsvinden in 2023, 2024 en 2025.
- In vervolg op bovenstaande, starten met uitvoer van predatiepreventie- en beheerplannen door collectieven
- Inzet van actief predatiebeheer met in ieder geval het gebruik van kunstburchten tegen predatie door vossen. Overleggen met BoerenNatuur ZH in welke gebieden deze kunstburchten het meest van toegevoegde waarde kunnen zijn om de kuikenoverleving te verhogen
- Verloop predatieaanpak per collectief opnemen in jaarlijkse voortgangsrapportage
- Uitvoering aanvullend onderzoek kuikenoverleving om meer inzicht te krijgen in het broedsucces van weidevogels

Prioriteiten 2024

- Voortzetten uitvoering maatregelen op basis van predatiepreventie- en beheerplannen
- Onderzoek & monitoren predatie collectieven

3.5 Communicatie

Resultaat 2027: Er is een communicatieplan opgesteld en uitgevoerd met als doel het maatschappelijk draagvlak voor boerenlandvogels te laten toenemen en de consument bewust te maken van zijn eigen rol bij het behoud ervan. Zo mogelijk ook handelingsperspectief bieden aan personen en bedrijven die zelf willen bijdragen aan het beschermen van boerenlandvogels, bijvoorbeeld als vrijwilliger of bewuste consument (weidevogel-vriendelijke melk kopen bijvoorbeeld).

Een concept communicatieaanpak over de inzet t.b.v. boerenlandvogels is beschikbaar. In dit plan staat beschreven hoe we het bredere publiek gaan informeren over boerenlandvogels, het (belang van) het actieplan, de maatregelen die genomen worden en de resultaten die hiermee worden behaald. De onderlinge communicatie tussen de partners maakt géén deel uit van de hierboven genoemde communicatieaanpak. De voorgestelde organisatiestructuur moet namelijk een heldere onderlinge communicatie borgen. Daarnaast wordt er ingezet op kennisdeling (zie 2.6).

Prioriteiten 2023

- Nader uitwerken van de communicatieaanpak
- Verbeteren van de communicatie over de resultaten van onderzoek en beleid (link met kennis & monitoring: o.a. d.m.v. dashboard en platform)
- Regelmatig delen van nieuws en resultaten via o.a. Vroege Vogels, Nature Today en andere relevante kanalen
- Op verzoek: adviseren van partners van het Actieplan Boerenlandvogels bij het inzetten van communicatie ter ondersteuning van de inhoudelijke koers, of bij het benutten van kansen voor externe communicatie

Prioriteiten 2024

- Voortzetten van ingezette communicatieaanpak
- Actieve communicatie rondom ter ondersteuning van ambities m.b.t. realisatie gebied(en) Aanvalsplan Grutto

3.6 Kennis & educatie

Er is een grote hoeveelheid aan kennisvragen rond het thema boerenlandvogels. Het uitgangspunt is dat iedere partner zich inzet om actief kennis te delen. Daarnaast is er ook behoefte om leren en kennisdeling meer centraal te organiseren. Daarom zetten we in op regelmatige kennisuitwisseling en excursies, waar op dat moment relevante onderwerpen aandacht krijgen. Om tegemoet te komen aan kennisvragen binnen en tussen collectieven, wordt een begrotingssubsidie opengesteld. Daarnaast wil de provincie investeren in meer kennis over effectieve maatregelen voor akkervogels zoals de patrijs. Akkervogels zijn gebaat bij andere maatregelen dan de maatregelen ten behoeve van weidevogels. Omdat de akkerbouwgebieden in Zuid-Holland een stuk kleiner zijn dan de graslandgebieden, krijgt een soort als de patrijs vaak minder aandacht. Monitoring van de soort is ook lastiger. In 2023 investeren we daarom in het vergaren van meer kennis en expertise over waar en hoe de meest effectieve maatregelen genomen kunnen worden voor akkervogels. Vanuit het Actieplan Boerenlandvogels worden de volgende zaken gerealiseerd:

Prioriteiten 2023

- Inrichten van een gezamenlijke plek voor de partners van het Actieplan Boerenlandvogels waar rapporten, verslagen, onderzoeksresultaten etc. kunnen worden gedeeld.
- Minimaal 5 lezingen of excursies organiseren, verspreid over Zuid-Holland, voor partners en betrokkenen uit het veld, ter bevordering van de onderlinge kennisuitwisseling
- Uitwerken voorstel landelijke kennisdag boerenlandvogels in Zuid-Holland
- Openstelling begrotingssubsidie voor communicatie, kennisuitwisseling en educatie door agrarische collectieven, inclusief monitoring van predatie, begeleiding van deelnemers, opleiding dronebesturing etc.

- Onderzoek/investering expertise patrijzen voor het nemen van effectieve maatregelen
- Financiële bijdrage van €10.000,- per jaar voor de periode 2022-2025 aan het langlopende grutto-onderzoek vanuit de Rijksuniversiteit Groningen (Theunis Piersma e.a.)

Prioriteiten 2024

- Organiseren landelijke kennisdag boerenlandvogels in Zuid-Holland

3.7 Vrijwilligers

Resultaat 2027: De vrijwilligersinzet is dat door actieve werving en opleiding het aantal weidevogelvrijwilligers is toegenomen, evenals hun capaciteiten op het gebied van monitoring en 'beheerbegeleiding'. Ter overweging: naar voorbeeld van provincie Noord-Holland het volgen van cursussen verplicht stellen zowel voor boeren als voor vrijwilligers die betrokken (willen) zijn bij het agrarisch natuurbeheer? Door inzet van nieuwe technieken (drone, app voor digitale invoer) is de effectiviteit van de bescherming verhoogd.

Er is de afgelopen jaren geïnvesteerd in de opleiding van vrijwilligers. De Groene Motor start in 2022 met het Meerjarenprogramma Ondersteuning Weidewachters waarin reeds ingezette activiteiten worden voortgezet en verder uitgerold (niet noodzakelijkerwijs alles in 2022 maar ook daarna). DGM heeft een meerjarige, incidentele begrotingssubsidie ontvangen. Onderstaande activiteiten maken daar deel van uit.

Prioriteiten 2023

- (extra) ondersteunen en faciliteren van vrijwilligers in veldkennis, data, dataverzameling en analyse + werven nieuwe vrijwilligers (DGM)
- Vergroten van de samenwerking, verbinding en communicatie tussen vrijwilligersgroepen onderling en tussen vrijwilligers, agrarische collectieven en de terreinbeheerders (zie ook onder 2.5). Het dashboard dat op dit moment ontwikkeld wordt, biedt een basis om het gesprek over de aantalsontwikkeling en de beschermingsmaatregelen in de gebieden te stimuleren om daar in toenemende gezamenlijkheid aan te werken. (zie ook 1.3 monitoring) (DGM)

Prioriteiten 2024 en verder

- Vanaf '25 tweede meerjarige begrotingssubsidie voor DGM
- Mogelijk extra ondersteuning voor scholing vrijwilligers, voor zover niet ondervangen door begrotingssubsidie DGM
- Versterking en verjonging pool weidewachters gericht op bescherming, monitoring en draagvlakvergroting

3.8 Inzet provinciegronden

Doelstelling 2027: De provincie Zuid-Holland werkt toe naar 200 ha provinciale grond die duurzaam wordt ingezet voor weidevogels in 2027.

De provincie bezit grond buiten het NNN die kunnen worden ingericht en ingezet als leefgebied voor weidevogels. Op deze wijze zijn de afgelopen jaren meerdere maatregelen getroffen waarbij ook het instrument vrijwillige kavelruil is ingezet om tot een optimale verdeling van de beschikbare gronden te komen. De provincie verpacht onder zware beperkingen gericht op weidevogels en zet in op plas-dras in het voorjaar. Goede voorbeelden zijn de Zoetermeerse Meerpolder en de Zuidpolder van Delfgauw. Ook in 2023 en verder worden kansen op provinciegronden benut.

Prioriteiten 2023

- Eerste beheerjaar weidevogelkerngebied Zoetermeerse Meerpolder na definitieve inrichting
- Ondertekening SOK weidevogelgebied Zuidpolder van Delfgauw (februari)
- Weidevogelgebied Zuidpolder van Delfgauw opnemen in begrenzing Natuurnetwerk Zuid-Holland en in Natuurbeheerplan 2024
- Inrichting weidevogelgebied Zuidpolder van Delfgauw
- Inrichting weidevogelgronden bij Donkse Laagten (compensatie N214/N216)
- Aanvullende kwaliteitsmaatregelen Tempelpolder
- Verkenning inzet meer provinciale grond in o.a. Krimpenerwaard, kwaliteitsverbetering bestaande gronden.
- Verkenning van overige gronden om tot de inzet van 200 ha te komen.

Prioriteiten 2024

- Uitloop inrichting weidevogelgebied Zuidpolder van Delfgauw

4. Financiering

	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Inrichting						
Openstelling investeringen	800.000	500.000	500.000	500.000	500.000	500.000
Monitoring kruidenrijk grasland		20.000				
Beheer						
Ontwikkelingsbeheer	Financiering van ontwikkelingsbeheer loopt via openstelling investeringen					
ANLb	Voor de ANLb periode 2023-28 is voor de ANLb pakketten onder leefgebieden open grasland, open akker, dooradering en water ca. €10,6 miljoen begroot per jaar.					
Monitoring						
Onderzoek RUG	10.000	10.000	10.000	10.000		
Doorontwikkeling gebruik weidevogeldrones	NTB					
Predatie/kuikenoverleving						
Onderzoek kuikenoverleving	- (o.b.v. middelen 2021)	100.000	100.000	100.000	100.000	
Actief predatiebeheer	- (o.b.v. middelen 2021)		50.000		50.000	
Communicatie						
Communicatieplan	<i>o.b.v. bestaande middelen</i>					
Kennis & educatie						
Intensievere begeleiding deelnemers, communicatie, monitoring, predatie & kennisdeling (collectieven) ⁵		180.000	180.000	180.000	180.000	180.000
Expertise patrijzen		30.000				
Kennisdagen		10.000	10.000	10.000	10.000	10.000

Vrijwilligers						
Ondersteuning vrijwilligers (groene motor)				50.000	100.000	100.000
Scholing vrijwilligers, investering in professionele apparatuur, incl. opleiding drone bestuurders ⁶		14.000	14.000	14.000		
Overig						
Extra capaciteit PZH	100.000		NTB	NTB	NTB	NTB
Evaluatie		50.000				
Totaal	910.000	914.000	864.000	864.000	940.000	790.000

⁶ We gaan ervanuit dat dit grotendeels kan worden ondervangen door begrotingssubsidie DGM. Dit bedrag is extra.

Bijlage 1: Bestedingen t/m 2021

Voortgang budget Actieplan Boerenlandvogels	Begroot	Gerealiseerd/beschikt
Enmalige kosten		
Inrichtingsmaatregelen natuurgebied	3.420.000	2.098.000
<i>SRG 1 Fysieke investeringen TBOs (2020)</i>		1.213.000
<i>SRG 2 Kwaliteitsverbetering boerenland & NNN (zomer 2021)</i>		363.000
<i>SRG 3 (winter 2021)</i>		522.000
Inrichtingsmaatregelen landbouwgebied	2.150.000	1.970.000
<i>SRG 1 (2020)</i>		762.000
<i>SRG 2 Kwaliteitsverbetering boerenland & NNN (zomer 2021)</i>		737.000
<i>SRG 3 (winter 2021)</i>		471.000
Ondersteuning ANLb BoerenNatuur	260.000	247.550
Opstellen predatiebeheerplannen/predatiemaatregelen	410.000	245.000
Predatiebeheerplan	50.000	60.000
Wegvangen zwervkatten	50.000	50.000
SNL (ook tbv predatie)		
Onderzoek kuikenoverleving	150.000	100.000
Pilot predatie	35.000	35.000
Actief predatiebeheer	50.000	
Monitoringsuitrusting, kennis, onderzoek	1.160.000	75.000
Inzet drones	50.000	50.000
Uitbreiding monitoring	250.000	25.000
Communicatie en educatie	1.120.000	551.450
Communicatieplan	30.000	
Betere ondersteuning vrijwilligers		524.650
Educatie (o.a. greener future for young farmers, lespakketten MBO/HBO)		26.800
Jaarlijkse kosten		
Verzwaren beheer	2.440.000	600.000
Onderhoud infrastructuur landbouwgebied	40.000	
Monitoring	190.000	
Communicatie en educatie	200.000	
Extra ondersteuning actieplan (niet in origineel budget actieplan opgenomen)		64.000
Totaal		4.939.450

Bijlage 2: Overzicht coördinatieteams

Projectleider:

Coördinatieteam 'inrichtingsmaatregelen'

Trekker: Te bepalen

PZH:

Teamlid BoerenNatuur:

Teamlid TBO's:

Coördinatieteam Beheer:

Trekker:

Teamlid BoerenNatuur:

Teamlid TBO's:

Teamlid Hollands Particulier Grondbezit:

Coördinatieteam Monitoring:

Trekker PZH:

Teamlid De Groene Motor:

Teamlid NMZH:

Coördinatieteam Predatie/kuikenoverleving

Trekker:

Teamlid BoerenNatuur:

Teamlid:

Teamlid:

Teamlid FBE:

Teamlid Hollands Particulier Grondbezit:

Coördinatieteam communicatie en kennis:

Trekker: Vacant (PZH)

Teamlid DGM:

Teamlid NMZH:

Coördinatieteam kennis en educatie:

Trekker: Vacant (PZH)

Teamlid BoerenNatuur:

Teamlid DGM:

Teamlid NMZH:

Agentalid:

Coördinatieteam Vrijwilligers

Trekker:

Teamlid BoerenNatuur:

Teamlid NMZH: Mellanie Vellekoop

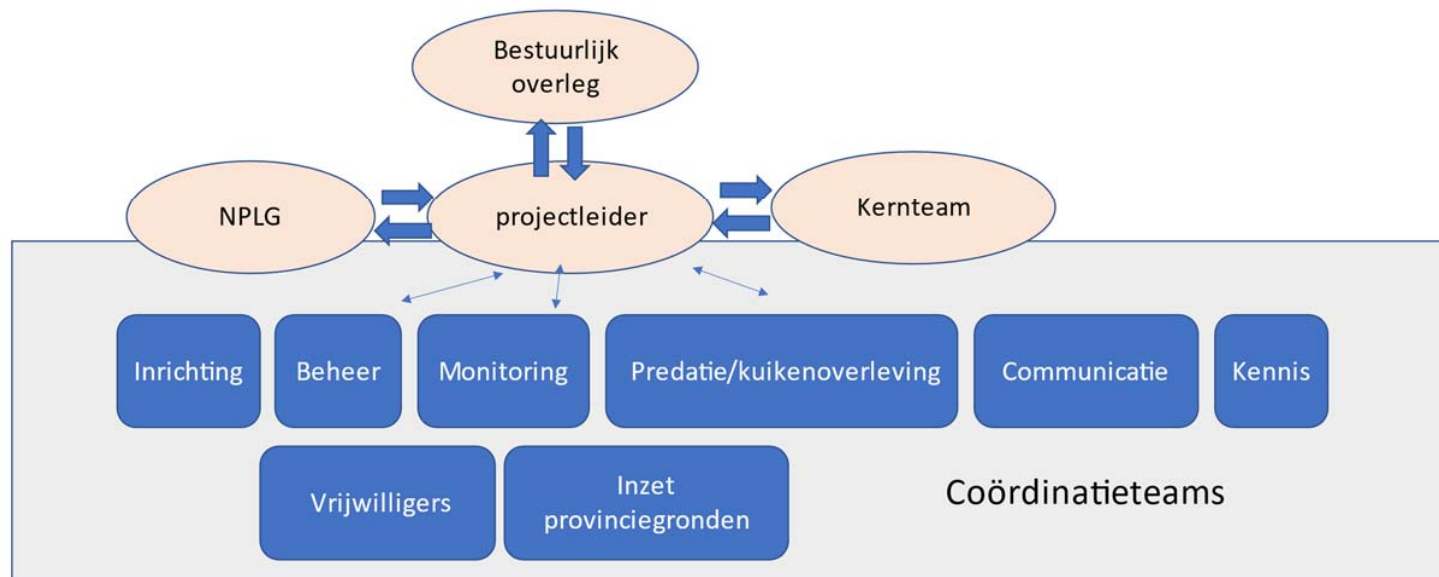
Coördinatieteam provinciegronden:

Trekker:

Teamlid PZH:

Teamlid PZH:

Bijlage 3: Projectstructuur

Bijlage 4. Overzicht voortgang Actieplan Boerenlandvogels

Resultaat	Indicator	Methode	2018 ⁷ (0-lijn)	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	Beoogd resultaat
IMPACT												
5500 broedparen grutto in 2027.	Aantallen broedparen grutto	Jaarlijks vaststellen geteld aantal broedparen door DGM op basis van geleverde data in de boerenlandvogelmonitor, TBO's, provinciaal meetnet en provinciaal aanvullende tellingen.	5250 ⁸			2765	2402 ⁹					5500
Gemiddeld BTS voor de grutto van > 65%	Gemiddelde BTS percentage voor Zuid-Holland	Gemiddeld BTS van getelde gebieden volgens BTS protocol. (gemiddeld totaal)			45,5	56,2	42,8					65
Groeiende patrijzenstand	% stijging broedparen patrijs	Ophalen gegevens patrijs bij groepen betrokken in Bollenstreek, Zuid-Hollandse Eilanden en Bentwoud.										
PRESTATIES												
18.000 ha ANLb	# hectare ANLb	Via gegevens provincie	15.132	16.164	16.963	17.527	17.799					18.000
	Legselbeheer	Via gegevens provincie	10.909	11.619	12.085	12.487	12.740					
	Zwaar beheer	Via gegevens provincie	4.223	4.545	4.878	5.040	5.059					
Oppervlak pakketten uitgestelde maaidatum & extensieve beweiding naar minimaal 5000 ha	# hectare pakketten uitgestelde maaidatum en extensieve beweiding	Via gegevens provincie	2.953	2.871	3.203	3.293	3.203					5000

⁷ In 2018 hoorde de Vijfheerenlanden nog bij agrarisch collectief Alblasserwaard. Het verschil dat dit maakt wordt meegenomen in de opeenvolgende jaren

⁸ Op basis van een populatieschatting van sovon voor de periode 2013-2015

⁹ Dit getal valt lager uit dan het daadwerkelijke aantal, o.a. omdat er in bepaalde gebieden geen monitoringsgegevens zijn over 2021 en 2022.

Oppervlakte 'nat biotoop' verviervoudigd	# ha nat beheer (pla-dras) + peilverhoging ¹⁰	Via gegevens provincie	73	90	88	92	102					292
	# plas-dras situaties	Via gegevens provincie	120	163	159	177	192					200
Minimaal 4.000 ha optimaal ingericht en beheerd weidevogelland in natuurgebied (vochtig weidevogelgrasland)	# ha natuurgebied met hoge kwaliteit weidevogelland	Via gegevens provincie (kwaliteitsbeoordeling SNL)			964	2.363	2.363 ¹¹					4000
Minimaal 500 ha met extra maatregelen voor de Kievit	# ha's met extra maatregelen voor de Kievit	Vaststellen welke maatregelen voor Kieviten in aanmerking komen										500
200 ha provinciale grond duurzaam ingezet voor weidevogels	# ha provinciegrond met doelstelling weidevogels (cumulatief)	Locaties op kaart en oppervlakken benoemen, Inclusief voor hoe(lang) duurzame inzetting voor weidevogels. @PZH	153			168						200
8 predatiebeheerplannen opgesteld en in uitvoering	Geen indicator, voortgang wordt teruggekoppeld	Zinvolle invulling van indicator nader te bepalen. (b.v. predatieherkenning? percentage verliesoorzaken legsels? BTS volgens protocol uitgevoerd?)										
Verhoging van het aantal vrijwilligers	% toename vrijwilligers	DGM heeft inzage in aantalsontwikkeling vrijwilligers die werkzaam zijn via de			581	645	661					

¹⁰ Beheerpakketten: 3 Plas-dras (zowel volvelds als greppel) en 8 Verhoging waterpeil

¹¹ In totaal kent de provincie Zuid-Holland circa 4.100 hectare N13.01 Vochtig weidevogelgrasland. Begin 2023 is van 2968 hectare een beoordeling bekend. Daarvan heeft 2363 een hoge beoordeling (op basis van dichtheid weidevogels).

